

Utbildningsinspektion i Svälthagen-Viggestorp rektorsområde, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Svälthagen-Viggestorp rektorsområde

Skolverket sände den 20 december 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Svälthagen-Viggestorp rektorsområde har bestått av undervisningsråden Inger Nyberg-Gummesson och Eleonor Duvander. Besök i Svälthagen-Viggestorp rektorsområde inleddes den 19 april och avslutades den 25 april 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Svälthagen-Viggestorps rektorsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Svälthagen-Viggestorp rektorsområde genomfördes formella intervjuer med personal i förskoleklass, fritidshem, årskurs 2 och 6 samt rektorn. Skolornas så kallade elevstödsteam intervjuades också. Under besöket fördes också samtal med ett urval av eleverna i årskurs 2 och 6 samt deras föräldrar. Ett flertal lektioner besöktes.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Svälthagen-Viggestorp rektorsområde	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	126
Förskoleklass	42
Grundskola	347

Utbildningen i rektorsområdet omfattar förskoleklass samt årskurs 1-6. I anslutning till de två grundskolorna finns fritidshem och förskolor. Rektorsområdet bildades den 1 januari 2005 genom en sammanslagning av Viggestorps och Svälthagens rektorsområden.

Viggestorpsskolan, som är den större av skolorna sett till antal barn och personal, omfattar förskoleklass samt årskurserna 1-6. Verksamheten är uppdelad på tre arbetslag. Två av dessa omfattar förskoleklass och årskurserna 1-3 och arbetar åldersblandat. Det tredje omfattar årskurserna 4-6. Personalen i Svälthagskolan arbetar också åldersblandat i tre arbetslag, varav två omfattar förskoleklass och årskurserna 1-3. Det tredje omfattar årskurserna 1-4. Under våren 2005 pågår en omorganisation inom rektorsområdet som skall resultera i att

personal och elever från och med höstterminen 2005 organiseras i två ”spår” som vardera omfattar förskoleklass samt årskurserna 1-6. Svälthagsskolan är byggd 1961 och Viggestorpsskolan 1976.

Skolorna använder utrymmet för skolans val i timplanen för var sin ”profil”. Viggestorpsskolans kulturprofil innebär att eleverna har schemalagd tid för drama. Skolan deltar även i ett av EU finansierat projekt, ”Culture Against Bullying”, där skolan försöker integrera kulturen i värdegrundsarbetet. I Svälthagsskolan är profilen ”Natur och hälsa”, vilket innebär att det hälsofrämjande arbetet har en framträdande roll i verksamheten.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Intervjuade föräldrar anser att deras barn är trygga och trivs i Viggestorpsskolan och Svälthagsskolan. Genom intervjuer med elever, personal och rektorn framkommer att skolorna uppfattas som en trygg miljö och att lärarna är aktiva och ingriper om problem uppstår.

Intervjuade elever i årskurs 6 i Viggestorpsskolan upplever att de genom dramapassen utvecklat sin förmåga att föra fram egna åsikter samt respektera andras åsikter.

För närvarande gör skolorna inga egna uppföljningar av hur eleverna upplever trygghet och trivsel. Eleverna i årskurs 6 har elektroniskt fyllt i en kommungemensam enkät kring frågorna, men vid tidpunkten för inspektörernas besök hade varken eleverna eller personalen fått någon återkoppling av resultaten.

Med hjälp av diagnoser och tester följer skolorna upp elevernas kunskapsutveckling i läsning och matematik. I årskurs 5 genomförs de nationella proven i svenska, matematik och engelska. Resultaten ligger till grund för stödåtgärder på individnivå.

Skolorna beskriver och kommenterar också resultaten i verksamhetsplaner och sina årliga redovisningar till humanistiska nämnden. Förra läsårets resultat i årskurs 2 bedöms som bra av båda skolorna. Viggestorpsskolans resultat på de nationella proven i årskurs 5 i engelska och matematik har försämrats sedan föregående läsår. Vårterminen 2005 klarade ca en fjärdedel av eleverna i årskurs 5 inte proven i dessa ämnen. Resultaten redovisas könsuppdelat men någon analys av eventuella könsrelaterade skillnader görs inte.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna bör sträva efter att öka måluppfyllelsen inom området kunskaper, utveckling och lärande. Vidare bör skolorna i högre utsträckning än i dag följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen samt låta dessa analyser ligga till grund för utveckling av undervisningen.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

I Svälthagen-Viggestorp rektorsområde pågår ett ambitiöst arbete för att skapa en bra arbetsmiljö. Som exempel kan nämnas Viggestorpsskolans satsning på drama där eleverna får möjlighet att diskutera olika värdegrundsfrågor i mindre

grupper, samtidigt som de tränar sig i att uttrycka och motivera sina åsikter samt att respektera andras åsikter. Intervjuade föräldrar uttrycker sin uppskattning över detta arbete. Ett annat exempel är den "relationsvecka" som genomförs i början av varje läsår för att skolans nya elever, från bland annat Svälthagskolan, skall lära känna elever och personal i sin nya skola.

Svälthagskolan har en trivsel- och trygghetsgrupp vars uppdrag är att arbeta förebyggande. Detta gör man bland annat under arbetspassen "livskunskap" då värdegrundsfrågor diskuteras. Inom rektorsområdet har man arbetslagsvis eller klassvis utformat regler för att främja trivseln. Det varierar dock i vilken mån eleverna har varit delaktiga i utformandet.

Båda skolorna har formella organ för att främja elevernas och föräldrarnas delaktighet. Enligt intervjuade elever är det framförallt frågor kring den fysiska arbetsmiljön som diskuteras på klass- och elevråd. Skolorna har också skolråd där representanter för föräldrarna regelbundet träffar personal och rektorn.

Skolorna har handlingsprogram mot kränkande behandling. Dokumenten fokuserar på mobbning och har inte reviderats på några år. Dokumenten omfattar inte heller situationer då kränkningar uppstår i relationen personal-elev. Av intervjuer med personal och föräldrar framkommer en otydlighet avseende skolornas rutiner vad gäller information till föräldrar i samband med att ett barn är utsatt för eller utsätter någon annan för kränkande behandling.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas arbete med arbetsmiljö och delaktighet är av god kvalitet. Inom ramen för arbetspassen i drama strävar Viggestorpsskolan på ett mycket bra sätt efter att varje elev utvecklar sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Skolornas handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras så att de innehållsmässigt verkligen utgår från begreppet kränkande behandling samt omfattar situationer då kränkningar uppstår i relationen personal-elev. Rektorn bör säkerställa att föräldrar informeras skyndsamt i fall av kränkande behandling.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

I båda skolorna har personalen bearbetat de nationella kursplanerna och formulerat mål för de årskurser de ansvarar för. Den intervjuade personalen i Viggestorpsskolan uppger dock att detta var ett tag sedan och att det främst är i ämnet matematik som man använder de lokalt uttolkade målen. På initiativ av rektorn har skolan påbörjat ett arbete med att utforma individuella utvecklingsplaner för eleverna baserat på ett färdigt material med trappstegsvisa mål, såväl sociala som ämnesvisa, från förskoleklassen och uppåt. Personalen i Svälthagskolan har tillsammans formulerat årskursvisa mål för samtliga ämnen i grundskolan. Målen, som även omfattar förskoleklassen, används och revideras regelbundet.

Det framkommer av skolornas dokumentation och personalintervjuer att man inom rektorsområdet prioriterar läsning och matematik i yngre åldrar. Detta har inneburit att personalen följer upp och stödjer barnens läsutveckling redan i förskoleklassen, där även matematiska begrepp, former och mönster introduceras.

Svälthagsskolan lyfter också fram individualiserad undervisning och tematiskt arbete som angelägna områden. Skolan använder sig av olika läromedel och arbetssätt för att åstadkomma en lustfylld och individanpassad undervisning i bland annat svenska och matematik. Som exempel kan nämnas att man arbetar med så kallad praktisk matematik, genom bland annat laborationer, vilket glädjefullt beskrevs av intervjuade elever.

Det tematiska arbetet är ett led i skolornas strävan för att öka barnens inflytande över skolarbetet genom att de får delta i planeringen och utvärderingen av varje tema och har möjligheter till val av egna fördjupningsarbeten.

Elevernas enskilda arbete utgår från olika varianter av enskilda planeringar, där eleverna i varierande utsträckning erbjuds möjligheter till egna val avseende skolarbetets ordningsföljd, mängd och innehåll. Utvärdering av arbetsbetinget sker och om arbetet inte är klart får eleverna färdigställa detta i hemmet. I föräldraintervjuerna framkommer att omfattningen av elevernas hemuppgifter varierar. Elever som har lätt att lära eller är flitiga har oftast mindre, men hemuppgifternas omfattning är även lärarberoende. Intervjuade föräldrar anser att de får ta ett för stort ansvar för skolarbetet hemma vilket ofta utmynnar i konflikter. Ett ansvar som de många gånger har svårt att ta på grund av för bristfälliga kunskaper i ämnet. Inspektörerna vill påpeka vikten av att skolorna tar dessa synpunkter på allvar och diskuterar dem med föräldrarna.

Inför utvecklingssamtalet får eleverna fylla i ett underlag om hur de uppfattar sig själva i olika situationer i skolan. Samtliga ämnen, tester och resultat på de nationella proven samt elevens beteende diskuteras. Individuella mål finns dokumenterade för varje elev. Intervjuade föräldrar betonar att Svälthagsskolans utvecklingssamtal är bra därför att lärarna tar sig tid och involverar barnen i samtalen.

Kunskapsutvecklingen stäms bland annat av med hjälp av olika tester och diagnoser. Vid bedömning av de nationella proven i årskurs 5 hjälps lärarna åt. Resultaten diskuteras av arbetslagen och är underlag för olika stödinsatser. Som underlag för fördelning av resurserna för stöd genomför skolorna en kartläggning varje höst, vilken inkluderar provresultaten.

I rektorsområdet utgår arbetet med elever i behov av särskilt stöd från arbetslaget. Där börjar diskussionerna och där försöker man finna bra lösningar. I båda skolorna finns personal med specialpedagogisk kompetens som arbetar med olika former av stödinsatser på grupp- eller individnivå. För elever i årskurs 4-6 erbjuds särskilt stöd i mindre grupper, så kallade BAS-grupper. Enligt rektorn har denna satsning gett goda resultat. Arbetslagen kan också få stöd av skolornas så kallade elevstödsteam som träffas varannan vecka. Elevstödsteamerna är sammansatta av rektorn och en personal på skolan samt specialpedagog, skolsköterska och kurator från det vid årsskiftet nybildade rektorsområdet "samlad elevstöd". Eleverna uppfattar att de får den hjälp de behöver.

Samtliga elever i behov av särskilt stöd har åtgärdsprogram enligt rektorn och intervjuad personal. I de lägre årskurserna är det klasslärarna som upprättar åtgärdsprogram, medan specialläraren i Viggestorpsskolan är behjälplig i årskurs 4-6. Skolorna använder den kommungemensamma mallen och man är överens om att åtgärdsprogrammen fungerar som stöd i arbetet.

Skolorna har handlingsplaner som informerar om övergången från förskola till förskoleklass, från årskurs 3 till årskurs 4 samt från årskurs 6 till årskurs 7.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten i rektorsområdet generellt sett är av god kvalitet. Det framkommer genom inspektionen att Svälthagsskolan i flera avseenden lyckats åstadkomma en lustfylld och lärorik verksamhet.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektorsområdet bildades vid årsskiftet 2004-2005, då Viggestorps och Svälthagens rektorsområden slogs ihop till ett. Under rektorns ledning har en organisation byggts upp och ett arbete påbörjats för att skolorna skall utveckla ett samarbete och en samsyn kring eleverna.

Merparten av den dokumentation som utgör underlag i inspektionen härrör från tiden innan hopslagningen. En gemensam arbetsplan, benämnd verksamhetsplan, som bland annat anger prioriterade utvecklingsområden har under våren utarbetats inom rektorsområdet.

Rektorn har varit rektor för Viggestorpsskolan i 10 år och är från och med årsskiftet även rektor för Svälthagsskolan. Rektorn framstår för inspektörerna som en erfaren skolledare med ett stort intresse för pedagogiska frågor. För närvarande driver hon ett utvecklingsarbete i Viggestorpsskolan avseende individuella utvecklingsplaner (IUP). Även om inte samtliga intervjuade lärare känner sig engagerade i utvecklingsarbetet, uppfattar de att rektorn tar ansvar för den pedagogiska utvecklingen inom rektorsområdet. För närvarande är även det vikande elevunderlaget och rektorsområdets omorganisation centrala frågor för rektorn. Enligt intervjuad personal håller rektorn sig förtrogen med verksamheten genom de protokoll som arbetslagen skriver vid sina möten. Det händer även att rektorn deltar i dessa möten och även gör verksamhetsbesök. Rektorns ambition är att avsätta mer tid för att vara ute i verksamheterna.

Som stöd i sitt arbete har rektorn en ledningsgrupp med ledare för arbetslagen, så kallade lagledare. Ledningsgruppen träffas en gång varje månad för att diskutera övergripande gemensamma frågor, bland annat formerna för kvalitetsarbetet. Innehållet i ledningsgruppens träffar kommer arbetslagen till del genom protokoll samt genom att varje lagledare gör en återkoppling till sitt arbetslag. Personalen i skolorna deltar i något som benämns flödesträffar en gång varje månad. På träffarna diskuteras gemensamma aktiviteter för att eleverna skall lära känna varandra inom respektive skola, skolavslutningar och temaarbeten.

Varje termin följer arbetslagen upp verksamheten. De uppföljningar som inspektörerna tagit del av innehåller framförallt beskrivningar av innehållet i undervisningen i olika ämnen och i värdegrundsarbetet samt hur man bedömer att verksamheten fungerar. Ingen direkt koppling görs i dessa uppföljningar till humanistiska nämndens uppdrag eller till skolplanen.

Som underlag för kommunens kvalitetsredovisning följer skolorna varje år upp och redovisar skriftligt ett antal områden som pekats ut av politikerna i humanistiska nämnden. Uppföljningen sker bland annat med hjälp av BRUK, ett av skolverket framtaget verktyg för självvärdering. Skolornas redovisningar kan inte anses uppfylla kraven på en kvalitetsredovisning då de i ringa omfattning

innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och vilka åtgärder som behövs om målen inte har uppnåtts.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrningen och ledningen av rektorsområdet fungerar tillfredsställande med tanke på att rektorsområdet är nytt sedan årsskiftet. Kvalitetsredovisningarna bör i högre uträkning innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts samt vilka åtgärder som behövs om målen inte har uppnåtts.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Skolornas fördelning av tid utgår från den kommungemensamma timplanen. Tiden för elevens val används för olika temastudier. Rektorn uppger att inom ramen för dessa studier kan eleverna fördjupa sig inom samtliga grundskolans ämnen. För intervjuade elever står det dock inte klart att de har elevens val.

Eleverna i årskurs 6 i Viggestorpsskolan erbjuds tyska, franska, engelska och teckenspråk som språkval. Elever som inte klarat nationella proven i engelska i årskurs 5 rekommenderas att välja ”förstärkt engelska” i stället för ytterligare ett språk. Eleverna följer i stort sett skolans rekommendation, vilket lett till att ca en tredjedel av eleverna har detta. Enligt grundskoleförordningen skall eleverna som språkval erbjudas minst två av språken tyska, franska och spanska. Vidare skall som språkval erbjudas modersmålsundervisning, svenska som andra språk, svenska, engelska eller teckenspråk om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra sin information om språkvalet så det klart framgår vilka språk eleverna har rätt att välja på.

Kommunens modersmålsundervisning administreras av Nyhemsskolan. Inom Svälthagen-Viggestorp rektorsområde är 15 elever berättigade till modersmålsundervisning men endast 4 deltar. Anledningen till att inte fler elever deltar är enligt rektorn att för få elever önskat språket samt att flera elever tackat nej till erbjudandet.

Inom rektorsområdet finns ett antal elever med funktionshinder. Rektorn uppger att verksamheterna är anpassade för dessa elever.

Hemmen bidrar med pengar till skolresa för Viggestorpsskolans elever i årskurs 5 och 6. I denna fråga hänvisar inspektörerna till den sammanfattande bedömningen i kommunrapporten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till undervisning är godtagbar. Rektorn bör se till att eleverna informeras om att elevens val finns, och vilka möjligheter det innebär samt att informationen om språkvalet förbättras.

6. Resurser

I Svälthagen-Viggestorp rektorsområde har alla lärare, med något undantag, en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

Inom rektorsområdet har personalen deltagit i kompetensutveckling avseende individuella utvecklingsplaner och portfolio. Deltagandet i EU-projekten har inneburit erfarenhetsutbyte med skolor i andra länder.

Skolornas lokaler varierar avseende kvalitet, men måste betecknas som ändamålsenliga.

Resursfördelningen baseras på uppföljningar och kartläggningar av det stödbehov som finns inom rektorsområdet, vilket bland annat inneburit en satsning på läs- och skrivutveckling för de yngre eleverna samt riktade stödinsatser i ämnena svenska, engelska och matematik i årskurs 4-6.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resurserna är av god kvalitet.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av god kvalitet.

Det finns dock behov av insatser inom följande områden:

- skolorna bör sträva efter att öka måluppfyllelsen inom området kunskaper, utveckling och lärande,
- skolorna bör i högre utsträckning än för närvarande följa upp och analysera resultaten i samtliga ämnen samt låta dessa analyser ligga till grund för utveckling av undervisningen,
- skolornas handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras och rektorn bör säkerställa att föräldrar informeras skyndsamt i fall av kränkande behandling,
- kvalitetsredovisningarna bör förbättras samt
- rektorn bör se till att eleverna informeras om att elevens val finns och vilka möjligheter det innebär samt att informationen om språkvalet förbättras.

Datum	Ort
2005-09-30	Linköping

Eleonor Duvander

Inger Nyberg-Gummesson